

NO. XIV / 2011

ISSN 1301-2746

ADALYA

SUNA-İNAN KIRAÇ AKDENİZ MEDENİYETLERİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
SUNA & İNAN KIRAÇ RESEARCH INSTITUTE ON MEDITERRANEAN CIVILIZATIONS

ADALYA

SUNA-İNAN KIRAÇ AKDENİZ MEDENİYETLERİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ YILLİĞİ
THE ANNUAL OF THE SUNA & İNAN KIRAÇ RESEARCH INSTITUTE ON MEDITERRANEAN CIVILIZATIONS

ADALYA

Vehbi Koç Vakfı
Suna - İnan KIRAÇ Akdeniz Medeniyetleri
Araştırma Enstitüsü Yıllık Dergisi
Yönetim Yeri: Barbaros Mh. Kocatepe Sk. No. 25
Kaleiçi 07100 Antalya Tel: +90 242 243 42 74
Faks: +90 242 243 80 13 E-posta: akmed@akmed.org.tr
Yayın Türü: Yerel Süreli Yayın
Sayı: XIV - 2011

Sahibi: Vehbi Koç Vakfı Adına Erdal YILDIRIM

Sorumlu Müdür: Kayhan DÖRTLÜK

Yapım: Zero Prodüksiyon Ltd., İstanbul

Abdullah Sokak No. 17

Taksim 34433 İstanbul

Tel: +90 212 244 75 21 Faks: +90 212 244 32 09

Baskı: MAS Matbaacılık A.Ş.

Hamidiye Mh. Soğuksu Cd. No: 3 Kağıthane - İstanbul

Tel: +90 212 294 10 00 info@masmat.com.tr Sertifika No: 12055

Bilim Danışma Kurulu / Editorial Advisory Board

Hâluk ABBASOĞLU	Max KUNZE
Ara ALTUN	Thomas MARKSTEINER
Oluş ARIK	Wolfram MARTINI
Cevdet BAYBURTLUOĞLU	Gönül ÖNEY
Tuncer BAYKARA	Mehmet ÖZSAİT
Jürgen BORCHHARDT	Urs PESCHLOW
Jacques Des COURTILS	Scott REDFORD
Vedat ÇELGİN	Denis ROUSSET
Nevzat ÇEVİK	Martin Ferguson SMITH
Bekir DENİZ	Oğuz TEKİN
Refik DURU	Gülsün UMURTAK
Serra DURUGÖNÜL	Burhan VARKIVANÇ
Hansgerd HELLENKEMPER	Michael WÖRRLER
Frank KOLB	Martin ZIMMERMAN

Adalya, **A&HCI** (*Arts & Humanities Citation Index*) ve
CC/A&H (*Current Contents / Art & Humanities*) tarafından taranmaktadır.

Adalya is indexed in the **A&HCI** (*Arts & Humanities Citation Index*) and
CC/A&H (*Current Contents / Art & Humanities*).

Hakemli bir dergidir / A peer reviewed Publication

Editörler / Editors

Kayhan DÖRTLÜK
Tarkan KAHYA
Remziye BOYRAZ SEYHAN
Tuba ERTEKİN

İngilizce Editörleri / English Editors

İnci TÜRKÖGLU
Dorin LUCAS

Yazışma Adresi / Mailing Address

Barbaros Mah. Kocatepe Sk. No. 25
Kaleiçi 07100 ANTALYA-TURKEY

Tel: +90 242 243 42 74 • Fax: +90 242 243 80 13
akmed@akmed.org.tr
www.akmed.org.tr

ISSN 1301-2746

İçindekiler

Gülsün Umurtak	
<i>Understanding the Hacilar II Settlement</i>	1
Mustafa Bulba	
<i>Kaunos Demeter Kayalığından ele geçen Kıbrıs Heykelcikleri</i>	17
Alice Landskron	
<i>Zur Komposition der Friese auf der Nord- und Ostseite des Heroons von Trysa</i>	31
Christian Marek	
<i>Kaunos und Lykien</i>	57
Alime Çankaya – Hüseyin Köker	
<i>Dumancık Kistophor Definesi</i>	63
Ümit Aydinoğlu – Ümit Çakmak	
<i>A Rural Settlement in the Rough Cilicia-Isauria Region: Karakabaklı</i>	71
Fatih Onur	
<i>Gagates: θαυμάσιος λίθος</i>	
<i>Antikçağ'da Meşhur bir Taşın Kullanımı Alanları ve Yataklarının Yeriyle İlgili Bir Değerlendirme</i>	103
Julian Bennett	
<i>Why did Claudius Annex Lycia?</i>	119
Murat Durukan	
<i>Olba Territoryumunda Hellenleştirme ve Romalılaştırma Politikalarının Arkeolojik İzleri</i>	137
Murat Arslan – Nihal Tüner Önen	
<i>Akdeniz'in Korsan Yuvaları: Kilikia, Pamphylia, Lykia ve Ionia Bölgelerindeki Korykoslar</i>	189
Gürkan Ergin	
<i>How to Transform an Isaurian into a Subject? The Roman Army as a Foucaultian Technology of Power</i>	207
Burhan Varkıvanç – Hülya Kökmen	
<i>Attaleia'nın Anıtsal Mezarları Üzerine Bazı Gözlemler</i>	223
N. Eda Akyürek Şahin	
<i>Antalya Müzesi'nden İki Hekateion</i>	237
Hüseyin Sami Öztürk – Hakkı Emirhan Süel	
<i>Tloslu Ptolemaios'un Mezar Yazılı</i>	259

Mehmet Özsait – Guy Labarre – Nesrin Özsait	
<i>Nouvelles inscriptions et monuments de la vallée d'Apollonia (Phrygie-Pisidie)</i>	267
Serra Durugönül	
<i>Silifke Müzesi'nden Dionysos-Pan Heykeli ve İki Torso</i>	287
İnci Delemen	
<i>The Colossal Statue of Lucius Verus Recently Discovered in Perge</i>	297
Ayşe Aydin	
<i>Side Müzesi'ndeki Sigma Formlu Tabla</i>	315
Altan Çetin	
<i>Memlüklerin Kıbrıs ile İlişkileri</i>	327

Kaunos Demeter Kayalığından ele geçen Kıbrıs Heykelcikleri

Mustafa BULBA*

Değerli Hocam Prof. Dr. Bernhard Schmaltz'a

Kaunos Demeter Kutsal Alanı kayalığında 1970'li ve 1990'lı yılların başında ve en son 2009'dan itibaren olmak üzere uzun aralıklarla üç dönem halinde kazılar yapılmıştır. Son dönem kazıları 2008 yılında gerçekleştirilen temizlik çalışmaları sonrası programa alınmış ve ilk sezonu temizlik olmak üzere programa alındıktan sonra 2009-2010 yıllarında kazılar yürütülmüştür¹.

2009 ve 2010 yıllarında, kutsal alandaki kilisenin orta nefi içerisinde yürütülen kazılarda, Hıristiyanlık dönemi yapılışması öncesi varlığı olası bir Demeter Tapınağı'na ait kalıntıların saptanması amaçlanmıştır. Çalışmalar sırasında alanın Antik Dönem'de, aynı 1970'li ve 1990'lı yılların başlarında yapılan kazılarda açılan teras dışındaki alanlarda ortaya konulduğu gibi bothros olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. 2010 yılı kazılarında bu makalenin konusu olan kireçtaşından iki adet küçük heykelcik ele geçmiştir.

Buluntu Durumu

1 nolu heykelcik orta nef içerisinde, nefi sınırlayan güney duvarına yakın sayılabilen bir noktada ele geçmiştir. Üstteki 10-15 cm. yüksekliğe sahip akıntı toprak ve hemen altındaki ince kırık taşlardan bir tabakanın hemen altında ve yoğun kernos parçaları ile az sayıda terrakotta figürünün yer aldığı pişmiş toprak eserlerin en üst kısmında ele geçmiştir (Res. 5). Bel ve diz hizasında olmak üzere iki kırıklı üç parça halinde ele geçen eserin buna rağmen orijinal formunu koruması, eserin adandığı sırada atıldığından kırıldığını göstermektedir. Diğer kısımları sağlam ve eksiksiz olduğundan baş kısmı olasılıkla atıldığı sırada boyundan kırılmış ve günümüzde ele geçmemiştir. Buluntu tabakasının kuzey-güney doğrultusunda eğimli olması, buradaki eserlerin daha yukarıdaki güney nefin olduğu alandan, bu kesimde ana kayanın en yüksek konuma sahip olduğu noktadan, gruplar halinde atıldığını akla getirmektedir. Hem teras dışında, hem de kilise içerisinde ele geçen eserlerin buluntu durumları, bunların belirli aralıklarla toplanarak kaya boşluklarına

* Yrd. Doç. Dr. Mustafa Bulba, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü 07058 Kampüs - Antalya.
E-posta: mbulba@akdeniz.edu.tr

¹ Kaunos Demeter Kutsal Alanı'nda şimdije kadar yapılan araştırma, kazı ve bilimsel çalışmalar konusunda bk.: Işık 1998, 197 vdd.; Varkivanç 1998, 87 vdd.; Işık 2000, 229 vdd.; Öğün - Işık 2001, 159 vdd.; Bulba 2006-2007, 109 vdd.; Doyran 2006-2007, 149 vdd.; Bulba 2010, 649 vdd.

atıldığı fikrini güçlendirmektedir². Dolayısıyla bu eserin ilk adandığında tam olarak nereye bırakıldığını belirlemek mümkün değilse de, beraberinde ele geçen eserlerle birlikte adak olarak bırakılmış olması güçlü bir ihtimaldir.

2 nolu heykel bu eserin yaklaşık 2 m. batısında ele geçmiştir. Kilisenin orta nefi içe-risindeki anakaya bloğunun yarı daire çizdiği alanın içerisinde ve yürüme zemininden yaklaşık 30 cm. aşağıda, kalın bir kül tabakasının üst kısmında ele geçen bu eser yüzü aşağıya gelecek şekilde ve dizlerden kırık alt kısımla biraz eğik olmakla birlikte birleşik ele geçmiştir. 1 nolu heykelin aksine yakınında hiçbir küçük buluntu ele geçmemiştir. Buluntu konumu ve ayakların, sağ kolun alt kısmının ve baş kısmının kazılarda ele geçmemişi olması bu eserin olasılıkla henüz Antik Dönem'de tahrif olduğunu ve 1 nolu heykel gibi, ilk adandığı yerden alınarak buraya atıldığını akla getirmektedir. Form ve stil özelliklerine göre birbirleriyle çok yakın benzerlik gösteren bu iki eserin aynı alan içe-risinde, ancak değişik yerlerde atılmış olarak ele geçmesi, aynı dönemde farklı alanlara ya da farklı dönemlerde aynı yere bırakıldığı izlenimini uyandırmaktadır (Res. 6). Bu iki eserin ve diğer adak eşyalarının bırakıldıları alan veya olası bir altarın konumu hakkında henüz herhangi bir buluntu ya da veri elde edilememiştir.

Malzeme

İki eser de hafif kirli beyaz kireçtaşından üretilmiş olup, malzeme ince taneli iyi kalite- li bir özellik göstermektedir. Eserlerin işlenme ve zamanın etkileriyle koyu gri-açık siyah renge dönüsen yüzeylerinde kendi özgüldünden kaynaklanan veya yapım sırasında oluşan nispeten iri boşluklar seçilmektedir.

Tanım

1 No'lu Eser: (Res. 1-2) Korunan yüksekliği 53,2 cm. olan eser üç parça halinde ele geçmiştir. 4,4 cm. kalınlık ve 14,6 cm. genişliğindeki yassı gövde dar ve diktir. Baş kırık ve eksiktir. Sağ elin gövdeyle birleştiği yerin hemen altında ve yaklaşık dizler seviyesinde kırılmalar olmuştur. Ellerin hizasındaki kırığın üst tarafında, kırılmadan dolayı küçük parçacıkların eksildiği görülmektedir. Figür, ayakları örten uzun bir khiton üzerine himation giymiştir. Khiton, sağ kolu dirseğin hemen altında başlamak üzere örtmektedir. Sağ kol ve gövde üst kısmı ile ve ayakların hemen üzerinde ince, düz, sıç ve nispeten sık çizgilerle verilmiş olan khitonun üzerine sol koldan başlayarak belin sağ taraftan dolaşacak şekilde himation örtülmüştür. Himationun gövdeyi çapraz olarak örten kenarı kalın bir bant yapacak şekilde geriye doğru kıvrılmış olmalıdır. Sol kolu örten himation, kolun altından alta ulaştığı son noktaya kadar birleşme yerini gösterecek şekilde tomar yapmaktadır. Himationun kıvrımları yine ince ve yüzeysel çizgilerle işlenmiş olup, birbirine paralel olarak uzanan çizgilerin aralıkları khiton'a göre daha genişir. Figür, himationun açıkta bıraktığı elinde, dik duran bir keçiye arka ayaklarının başladığı yerden, ön ayaklarının ise alt kısmından tutarak taşımaktadır. Şematik olarak betimlenen keçinin yüz kısmı büyük oranda aşınmış olup, kulak ve boynuzları ise seçilebilmektedir. Figür sağ kolunu dirsekten çok hafif bir şekilde bükmüş ve eliyle elbiselerini tutmaktadır. Ayaklar paralel ola- rak durmaktadır ve ayak açıklığı olması gerektiğinden daha fazladır. Sağ ayak daha şişkin ve kabadrıdır. Heykel altta küçük bir kaidenin üzerinde yükselmektedir. Ancak bu kaide, heykelin tek başına ayakta durmasına yetmediğinden heykelin yatık veya bir cisme dayanarak dik durması mümkündür.

² Bulba 2010, 649 vdd.

2 Nolu Eser: (Res. 3-4) Korunan yüksekliği 51 cm., genişliği 12,5 cm., kalınlığı ise 6 cm. olan eser, 1 nolu eserle büyük oranda benzerlik göstermektedir. Sağ kol bel hizasında kırık ve eksiktir. Aynı şekilde ayaklar khitonun başlangıç yerinden itibaren kırık ve eksiktir. Ayrıca elinde tuttuğu keçinin üst kısmı da kırık ve eksiktir. Figür aynı şekilde sağ kolu dirseğin hemen altından itibaren örten bir khiton giymiştir. Khitonun kıvrımları biraz daha ince ve sık, ancak daha yüzeysel işlenmiştir. Bu figürün üzerine giydiği himationun vücudunda sarılması diğer eserden daha farklıdır. Giysi sağ kolun altında çapraz şekilde gövdeye sarıldıktan sonra sol omuz üzerinden aşağıya doğru içten sarkılmıştır. Himation ilk figüre göre daha yukarıda ve çapraz olarak sonlanır. Sol kolun altından sarkan elbiselerin kenarı, kaba ve şematik zıpkın kıvrımlar yaparak himationun bittiği noktada sonlanır.

Köken ve Tipoloji

Elinde kurbanlık adak olarak koç veya keçi taşıyan genç erkek figürleri (Adorantlar) hem yapıldıkları malzeme hem de stil özelliklerinden dolayı tamamen Doğu Akdeniz'i çağrırlırlar. Düz bir yüzeye sahip 'yassı formlu' eserler, büyük olasılıkla Kıbrıs veya Kıbrıs etkisiyle ya da doğrudan Kıbrıslı ustaların çalışmasıyla üretim yapan başka bir merkezin ürünü olmalıdır. Khiton ve himation giymiş Adorant heykellerinin yayılım alanı antik dünyanın büyük bir kısmını kapsamaktadır. Ege coğrafyasındaki en yoğun karşılaştırma örnekleri Samos³, Lindos⁴, Milet⁵ ve Knidos'dan⁶ gelmektedir. Ayrıca Kıbrıs terrakotta eserlerinde kadın figürlerin de koç ve keçi ile betimlendikleri görülür⁷. Kıbrıs eserlerinin arka kısımları Arkaik ve Klasik Dönem'de sıkılıkla tamamen düz olarak şekillendirilmişler ve üzerinde hiçbir betimleme yapılmamıştır⁸. Demeter Kutsal Alanı'nda bulunan eserlerin arkaları da bu özelliktedir; hatta, orta kısımları biraz çukurdur ve işlenmeden sade olarak bırakılmışlardır. Kaunos örneklerinde boyama izleri olmamasına rağmen, ele geçen benzer örneklerden bunların üretildiklerinde yaklaşık olarak kırmızı ve siyah tonlarda boyalı oldukları kabul edilebilir⁹.

Kutsal alanlarda kurban sunusu için hayvan taşıyan Kriophoros betimlemeleri antik dünyanın tüm zamanları ve kültürlerindeki genel bir olgudur¹⁰. Genel olarak üç tip halindedirler. Birinci tipte hayvan omuzda tasınır ve çoğunlukla sağ el ile¹¹ nadiren de iki elle¹² bacaklarından tutulur. İkinci tipte figürler hayvanı tek ya da çift el ile göğüs üzerinde tutmaktadır. Bu tip Kıbrıs sanatında hem terrakotta¹³ hem de kireç taşından

³ Schmidt 1968, Lev. 97.

⁴ Blinkenberg 1931, Lev. 71-72.

⁵ Senff 2009, 228 Res. 10.

⁶ Tuna - Atıcı - Muşkara - Sakarya 2009, 242 vd. Res. 22-25.

⁷ Caubet - Hermay - Karageorghis 1992, 99 Res. 116; Karageorghis 1998, Lev. 25 Res. 1-4. Burada kadınların bir eli havada iken, diğer elleriyle göğüs hizasında hayvanı taşımaktadırlar.

⁸ Nick 2006, 17.

⁹ Karageorghis 2003, No 102 vd. Zengin oranda kırmızı ve siyah boyalı.

¹⁰ Karageorghis 1995, 43 vd.

¹¹ Karageorghis, Cyprus, 144 Res. 90 (geç 6. yy.); Nick 2006, 33, çeşitli karşılaştırma örnekleri ve dipnotlarla birlikte. Erkeklerle yönelik olarak karşımıza çıkan bu tipin terrakotta örnekleri yok denecek kadar azdır: Nick 2006, 33 dn. 347.

¹² Nielsen 1983, Lev. 40 No 39; Hermay 1991, Lev. 35 Res. 2 vd.

¹³ Terrakotta örneklerden bazıları için bk.: Gjerstad 1963, 20 Res. 28; Caubet - Hermay - Karageorghis 1992, 99 Res. 116; Ikosi 1991-1992, 45 Res. 12; Karageorghis 1993, 36 vd. Res. 23 vd. Kat. No 93 Lev. 23 No 4; 38 Res. 25; 39 Res. 29-31; Karageorghis 1998, Lev. 25 (Kadın figürinleri); Karageorghis 1999, 285 No 232; Karageorghis 2009, 169 Res. 4 No. 2 (Samos) ve 5 (Aya İrini).

yapılmış¹⁴ örnekler üzerinde görülmektedir. Demeter kayalığında ele geçen iki Adorant heykelciği ise üçüncü tipin içine girmektedir. Bu tipte figürler sol ellerinde bir keçiyi dik olarak ayaklarından tutar durumda taşırken, sağ elleri boştadır veya selam verme hareketi içerisinde öne doğru bükülmüştür. Bu tipte keçi betimlemeleri çok şematik yapılmıştır. Aynı şekilde elbise kıvrımları da şematik çizgiler halinde verilmiştir¹⁵.

Stil

Kıbrıs heykellerinin stili konusunda literatürde bir birliktelik görülmemektedir. En yoğun kullanılan tanımlama ‘karma stil’ veya ‘Kıbrıs-İon’ stilidir¹⁶. Stilize çizgilerle, ayakta duran, aşağıya doğru düz olarak sarkıldığı eliyle elbiselerini tutan bu figür İon eserlerinde olduğu gibi khiton ve himation giymiştir. Duruş, derinlik ve saç karakterleri bakımından da doğu İon kuroslarını andıran bu Kıbrıs eserleri 7. yy.’da vücudu tamamen örten ağır Mısır elbiseleri taşırken, 6. yy. başlarından itibaren Ege’nin doğusundan gelen etkiyle khiton ve himation ile de verilmeye başlanırlar. Mısırlı elbise 6. yy. sonundan önce ortadan kalkar¹⁷. Geç 6. ve 5. yy. eserlerinde saçlar başta iki taraftan gelen defne dallarıyla süslü olsa da genellikle kulakları örten bir başlıkla örtülüdür ve başlık bu dalların altından görülmektedir. Manto taşıyan figürlerde 7. ve 6. yy.’larda elbiselerin birleşim yeri basitçe boyalı ya da çizgilerle verilmiş olarak hafif eğimli bir şekilde sol omuzdan sağ kalçaya doğru inmektedir. Daha geç gruplarda burada bir yenilik görülür; elbise kenarları birbirini dik kesen biçimde birbirlerinin üzerine binerler. Bu sayede oluşan üst üste binmiş hatlarla kalınlaşan elbise kenarlarında zikzaklar ve daha sonra da boru şekilli kıvrımlar oluşur. Elbiseler öncelikle paralel devam eden, sonraları asimetrik hale gelen kıvrımlara sahip olurlar. Erken 6. yy. için yanyana duran ayaklar, geniş ve düz, plastik detayları işlenmeden kollara bağlanın bir göğüs tipiktir. 6. yy ikinci yarısında plastik olarak işlenmiş, üst üste binen zikzaklar görülür. Subarkaik Dönem’in başlarında figürler göğüs kısmında vurgulu bir genişliğe sahiptirler. Bu durum 5. yy.larında seyrekleşir ve artık basamak yapmayan elbiselerin dikey birleşim yeri basit zikzak şeklinde sonlanır. 6. yy. sonları - 5. yy. başlarında figürler daha ince, elbise ayrıntıları ise daha özenlidir¹⁸.

Kaunos’dan ele geçenlerinde dahil olduğu 5. yy. eserlerinde stil gelişimini net olarak izleyebilmek mümkün değildir. Ayakta duran khiton ve himation giymiş figürlerin elbise ve saçlarında ancak yüzyıl sonunda belirgin değişimler gözlemlenebilmektedir¹⁹.

Tarihleme

Kıbrıs ve Kıbrıs etkisiyle yapılmış küçük boyutlu heykellerin tarihlendirilmesi hakkında çeşitli görüşler mevcuttur. Bu eserlerin kendine has bir stile sahip olmaları, iyi tarihlenebilir kontekstlerden ele geçmemeleri ve en önemli kendi içlerinde bir form ve stil gelişimi göstermemeleri, eserleri araştıranların değişik tarihlendirme önerilerinde bulunmalarına neden olmuştur. Tarihlemede önemli bir dayanak noktası olan baş kısımlarının

¹⁴ Riis - Moltesen - Guldager 1989, 63 No 47.

¹⁵ Mylonas 1998, 201. Mylonas Kriophorosları iki grup içinde değerlendirmektedir. Hayvanı omuzda ve göğüste taşıyanlar birinci grubu, burada bahsedilen eserlerin de içine girdiği, hayvanı sol yanında taşıyan figürler ise ikinci grubu oluşturmaktadır.

¹⁶ Eserlerin genel stili ve bölgeler stiller ile ilgili tartışma için bk.: Nick 2006, 8 vd.; Hermary 2009, 244 vd.

¹⁷ Hermary 2009, 244.

¹⁸ Senff 1993, 30 vd. Lev. 14 vd. (geç 6. - erken 5. yy. eserleri).

¹⁹ Senff 1993, 33 vd.

iki heykelde de ele geçmemiş olması tarihleme konusunda önemli bir zorluk noktası oluşturmaktadır. Kendi içerisinde çok iyi tarihlenemeyen bu eserleri Kaunos'da kontekstlerine göre de güvenilir bir şekilde tarihlemek mümkün değildir. Genel olarak 4. yy.'a ait olan eserlerle beraber bulunması bu heykelleri de bu tarihlerere verebilmemizi akla getirmekle birlikte, bunların hem tip hem de materyal bakımından farklılık göstermeleri, diğer buluntularla karşılaştırma yapmamıza olanak tanımamaktadır. Kaunos'da bu eserle birlikte ele geçen buluntular içerisinde Arkaik Dönem'e verilebilecek bir buluntu ele geçmemiştir. Ancak alandaki akıntı toprak içerisinde Arkaik Dönem'e ait birkaç eser ele geçmiştir. Bunlardan en önemlisi terrakotta büyükçe bir başa ait parçadır. Kireçtaşı heykellerin beraberlerinde bulunduğu ve 4. yy.'a ait terrakotta figürinlerle birlikte atıldığı göz önünde alındığında, eserlerin yaklaşık aynı dönemlerden olduğu kabul edilebilse de, bu ancak göreceli bir tarihleme imkanı sunmaktadır. Buluntuların ele geçtiği alandaki kilisenin inşası sırasında buluntulara zarar vermemek için önemli bir çaba harcandığı dikkate alındığında²⁰, eserlerin karışmadığı ve aynı anda bu alana bırakıkları kabul edilebilir. Bu durumda tarihleme için elimizde sadece benzerleriyle karşılaştırma yöntemi kalmaktadır.

Kaunos'da ele geçen Adorantlar'ın Kıbrıs eserleri içerisinde üçüncü (Mylonas'a göre ikinci) gruba girdiklerine yukarıda değinilmiştir. Mylonas'a göre bu grup geç Arkaik, Subarkaik ve Klasik dönemlere tarihlendirilmektedir²¹. Kaunos'da bulunan eserlerin tipolojik olarak en yakın benzerleri bugün Stockholm'de korunan Kition'da²², Mersinaki'de²³ ve Idalion'da²⁴ günışığına çıkartılan buluntulardır. Bu eserlerin birçoğunu baş kısmı korunmuş olup, Mersinaki'de bulunan eserlerden birinin başı sağ gözün ortasından itibaren kırıktır. Bu eserlerin tamamının baş kısımlarının sakalsız, genç delikanlılara ait olması Kaunos eserlerinin de baş kısımları hakkında ipucu vermektedir. Buna göre olasılıkla Kaunos eserleri de çok küçük elmacık kemiklerine, yüzeysel işlenmiş gözlere, geniş ve tok bir çeneye ve yüzde Arkaik gülümsemeye sahip olmalıdır. Saçlar bazı eserlerde uzunken bazlarında ise kısalıdır ve hepsinde defne dalı yer almaktadır. Ayakları sağlam olarak ele geçen Kaunos eseri, detayların hiç işlenmemesiyle diğer örneklerle benzerlik gösterirken, ayak aralığının abartılı olarak verilmesiyle diğer karşılaştırma örneklerinden farklılık göstermektedir. Elbiselerin kıvrımları hem khitonda hem de himationlarda ince, yüzeysel ve paraleldirler ve kıvrımların dalgaları verilmemiştir.

Yüzeysel olarak işlenen elbise kıvrımları ve şematik olarak verilmiş keçi betimlemelerinden dolayı bu eserler Gjerstad tarafından III. ve IV. stillere, yani Arkaik Dönem sonu - Klasik Dönem başlarına tarihlendirilmişlerdir²⁵. Stockholm eserini yayınlayan Gaber-Saletan'a²⁶ ve grup olarak en iyi karşılaştırma örneklerinin ele geçtiği Idalion'daki Apollon Kutsal Alanı buluntularını yayınlayan Senff'e göre²⁷ bu tipteki eserler erken 5. yy.'dan 5. yy. ikinci yarısına kadar görülmektedirler. Kaunos'dan ele geçen 1 nolu örnek tipolojik olarak aynı özelliklere sahip olsa da vücutundan daha geniş olması, omuzlarının dikliği,

²⁰ Bulba 2010, 652 vd.

²¹ Mylonas 1998, 201.

²² Gjerstad - Lindros - Sjöqvist - Westholm 1937, Lev. 30 No. 520+351-393+404+452 Lev. 31 No 75+231-246+573 Lev. 33 No 301; Saletan 1980, 46 No 7 vd.

²³ Gjerstad - Lindros - Sjöqvist - Westholm 1937, 360 Lev. 128 No 737+823 Lev. 133 No 856 ve 948.

²⁴ Senff 1993, Lev. 14 h-j. Lev. 15 a-e.

²⁵ Gjerstad 1936, 561 vd.

²⁶ Gaber-Saletan, 46 Res. 7. Subarkaik (yak. İ.O. 480-450).

²⁷ Senff, 34 vd.

elbisinin sol kol üzerinden sağ kalçaya doğru bağlanması ve elbise birleşim yerinin kolun altından aşağıya doğru sarkmasıyla 2 nolu örnekten farklılaşmaktadır. Aynı zamanda elde tutulan keçi 1 noluörnekte gövdeye daha yakın ve sağlamışken, 2 noluörnekte daha fazla öne çıkmış, daha geniş bir alanı kaplamış ve daha plastik olarak işlenmiştir. 1 noluörnek, Idalion'dan ele geçen Subarkaik erken 5. yy. eserleriyle benzerlik göstermektedir²⁸. Buna karşın ‘yeni’ bir elbise bağlama formuna sahip, düşük ve yuvarlak omuzlu 2 nolufigür 5. yy.'ın 2. yarısına ait eserlerle benzerlik göstermektedir²⁹. Daha kaliteli bir işçiliğe sahip olmakla birlikte, himationun bağlanma tarzı ve duruş bakımından yakın benzer bir örnek Cassimatis tarafından 5. yy.'ın 3. çeyreğine tarihlenmektedir³⁰. Bu karşılaşıştırma örneklerinden hareketle, 1 nolu heykelciğin 5. yy.'ın ilk yarısı (Subarkaik Dönem), 2 nolu heykelciğin ise 5. yy.'ın 2. yarısına, yani erken Klasik Dönem'e tarihlendirmekleri isabetli olacaktır. Tarihlendirmede önemli katkısı olmasa da, mavi-sarı renkli camdan, bir çubuk etrafına dolanarak üretilen doğu Akdeniz üretimi bir erkek başı, bu eserlerin geldiği yerden veya yakınlarından bir noktadan gelmiş olması gerekişinden dolayı önemlidir. Olasılıkla İ.O. 6.-5. yy.'a ait olması gereken³¹ bu baş (Res. 7) bu iki heykelle bağlantılı bir şekilde Kaunos'daki Demeter alanına bırakılmıştır.

Buluntu Kontekstleri

Yukarıda da belirtildiği gibi Kriophoroslar çeşitli kültürlerde ve dönemlerde karşımıza çıktıktığı gibi çeşitli tanrı ve tanrıçalara adanmış kutsal alanlarda da görülebilmektedir. Her ne kadar koç figürleri Zeus Ammon kültürde önemli bir yere sahip olsalar da³² koç veya keçi taşıyan Adorant figürlerini belirli bir tanrıyla bağdaştırma imkanı yoktur. Kıbrıs'da çok çeşitli kutsal alanda örneklerine rastlanırken³³, Lindos'da Athena Kutsal Alanı'nda³⁴, Kamiros Akropolis'nde³⁵, Samos Hera Kutsal Alanı'nda³⁶, Eski Knidos Apollon Kutsal Alanı'nda³⁷, ve Milet Aphrodite Kutsal Alanı'nda³⁸ görülmektedirler. Keçi ve koç figürinleri pişmiş topraktan yapılmış olarak Kıbrıs'da özellikle Arkaik Dönem mezarlarda bol miktarda ele geçmektedir³⁹. Birkaç eser 6. yy.'a tarihlenen Kurion'daki Apollon Tapınağı'nda bulunmuştur⁴⁰. Kaunos'daki Adorantlar'ın Demeter Kutsal Alanı'na bırakılmış olmaları bu eserlerin sadece Demeter için kullanılmadıkları (ya da Demeter için de kullanıldıklarını) göstermesi bakımından da önemlidirler.

Kaunos'da ele geçen eserlerin Kıbrıs eserleri olması ilginçtir. Şimdiye kadar aralıklarla da olsa kazılarda ele geçen çok sayıda buluntu içerisinde Kıbrıs ile ilişkilendirilebilecek

²⁸ Senff 1993, 33 vd. Lev. 14 h-j.

²⁹ Senff 1993, 39 Lev. 25 c-e.

³⁰ Cassimatis 1994, 139 Lev. 41.

³¹ Stern - Schlick-Nolte 1994, 180 vd. No 30.

³² Hermary 1992, 337 Lev. 67; Coenaerts - Samaes 2006, 239 vd.; Counts 2009, 104 vd.; Fourrier 2009, 98 Şek. 10.2.

³³ Nick 2006, 34 dn. 359.

³⁴ Blinkenberg 1931, Lev. 71 vd.

³⁵ Pryce 1928, Lev. 37 B345.

³⁶ Schmidt 1968, 56 vd. Lev. 97.

³⁷ Berges - Tuna 2000, 205 17d; Tuna - Atıcı - Muşkara - Sakarya 2009, 242 vd. Res. 22-25.

³⁸ Henke 2009, 206 vd.; Senff 2009, 228 Res. 10.

³⁹ Karageorghis 1996, 35 vd.

⁴⁰ Young - Young 1955, 44.

herhangi bir malzeme ele geçmemiştir. Kaunos kentinin özellikle kültür konusunda tutuculuğu antik dönemden beri⁴¹ bilinmektedir ve buluntular da bunu desteklemektedir. Genel olarak ithal eserlerin benzeri liman kentlerine göre oldukça geç başladığı görülmektedir⁴² ve bu kentin kutsal alanlarında da ithal malzeme yok denecek kadar azdır. Şimdiye kadar Arkaik ve Klasik dönemlerden Kıbrıs ithalatı bilinmemesi bu iki heykelciğin burada bulunma amacını daha da ilginçleştirmektedir. Bunlar ya ticaretle gelen tüccarlar tarafından buraya bırakılmış olmalıdır ya da Mısır'a giden ve orada uzun süre yaşayan paralı askerlerin orada gördükleri eserleri beraberinde getirerek tanrıçaya adadıkları ihtimali bulunmaktadır. Kıbrıs kökenli bu eserlerin bazıları Kıbrıs dışında, özellikle Mısır'da üretilmiş olmalıdır⁴³. Belki de dolaylı yoldan Mısır üzerinden getirilerek buraya adak olarak bırakılmışlardır. Bu tarihlerde içlerinde olasılıkla Kaunos'luların da bulunduğu Karialılar paralı asker olarak bu coğrafyada yerlesiktler. Karialılar 6. yy. başlarından itibaren Mısır dini ikonografisini almaya başlamışlardır⁴⁴. Özellikle Anadolu'da yaygın olarak tapınılan Demeter-Dionysos çiftini Isis ve Osiris ile eşleştirmiştir⁴⁵. Kaunos'daki Demeter Kutsal Alanı'nın da khitonik yönü olduğu kabul edilirse⁴⁶ Doğu Ege-İon özellikleri gösteren tipte yapılmış bir Kıbrıs-Mısır üretimi eserin adak olarak buraya bırakılması anlamlı olabilir. Kaunos'daki Demeter Kutsal Alanı'nda tanrıçaya koyun ve keçi kurban edildiğine dair bir veri henüz yoktur. Ancak ele geçen çok sayıda kemiklerin ayrıntılı analizleri henüz yapılmamıştır. Büyük çoğunluğu kurban edilmiş domuzlara ait olan kemiklerin yanında koyun ve keçilere ait kemiklerin olması da muhtemeldir. Ancak terrakotta figürinler içerisinde şimdiye kadar adak hayvan olarak sadece domuz getiren kadın betimlemeleri karşımıza çıkmıştır.

Sonuç olarak Kaunos'dan ele geçen bu iki kireçtaşı heykelcik, Kıbrıs veya Ege etkili heykellerin Ege dünyasındaki dağılım alanına yeni bir merkezi katmanın dışında kentin Demeter kültü ile ilgili bilgilerimizi de genişletmiştir. Stil kritik ve karşılaştırma örnekleri sonucunda 5. yy. ilk yarısına (1 nolu eser) ve 2. yarısına (2 nolu eser) ait olmaları ile Demeter Kutsal Alanı içerisindeki en erken buluntulardandır. Bu iki eserin ünik olması, bunların alışlagelmiş olarak normal vatandaşlar dışında, Kaunos'a dışarıdan gelmiş tüccarlar tarafından ya da dışarıya olasılıkla Mısır veya Kıbrıs'a ticari amaçla ya da paralı asker olarak giden Kaunoslular tarafından bırakılmış olmaları güçlü bir olasılıktır. Genellikle tutucu bir karaktere sahip olan Karia ve Kaunoslular'ın yabancılara bu külte girme ve adak yapma hakkını vermeleri çok küçük bir olasılıktır. Hem kentte, hem de kutsal alan da, bugüne kadar yapılan çalışmalarda bu iki örnek dışında yabancı bir eser ya da yerel üretimi versiyonlarının ele geçmemiş olması Adorantlar'ın Kaunos'da Demeter kültüne adanması geleneğinin olmadığını ve bunların istisna olarak bu kutsal alana bırakıldıklarını göstermektedir.

⁴¹ Herodot, 172.

⁴² Schmaltz 2003, 37 vd.

⁴³ Üretim atölyelerilarındaki tartışma için bk.: Senff 1994, 64 vd.; Fourrier 2001, 48 vd.; Nick 2001, 55 vd.; Nick 2006, 15 vd. Makroskopik ve mikroskopik analizler henüz yeterli oranda olmadığından dolayı eserlerin üretim merkezleri hakkında güvenilir bilgiler verememektedir: Kourou - Karageorghis - Maniatis - Polikreti - Bassiakos - Xenophontos 2002, 57 vd.; Nick 2006, 15 vd.

⁴⁴ Höckmann 2001, 217 vd.

⁴⁵ Kammerzell 2001, 240.

⁴⁶ Bulba 2006-2007, 109 vd.

Kısaltmalar ve Kaynakça

- Berges – Tuna 2000 D. Berges – N. Tuna, "Das Apollonheiligtum von Emecik. Bericht über die Ausgrabungen 1998-1999", *IstMitt* 50, 2000, 171-214.
- Blinkenberg 1931 C. Blinkenberg, *Fouilles de L'Acropole 1902-1914. Les Petits Objects. Lindos I* (1931).
- Bulba 2006-2007 M. Bulba, "Demeterkult in Kaunos", *Anodos* 6-7, 2006-2007, 109-114.
- Bulba 2010 M. Bulba, "Bothroi in Küçükkaile in Kaunos", *Belleten* 271, 2010, 649-657.
- Cassimatis 1994 H. Cassimatis, "Statuette Appartenant à une collection particulière Parisienne", bk.: F. Vandenabeele - R. Laffineur (ed.), *Cypriote Stone Sculpture. Proceedings of the Second International Conference of Cypriote Studies*, Brussels-Liège, 17-19 May, 1993 (1994) 133-140.
- Caubet – Hermary – Karageorghis 1992 A. Caubet – A. Hermary – V. Karageorghis, *Art Antique de Chypre au Musée du Louvre* (1992).
- Coenaerts – Samaes 2006 J. Coenaerts – M. Samaes, "The Ram Throne: A True Type of Cypriote Furniture?", *RDAC* 2006, 239-258.
- Counts 2009 D. B. Counts, "From Siwa to Cyprus: The Assimilation of Zeus Ammon in the Cypriote Pantheon", bk.: D. Michaelides – V. Kassianidou – R. S. Merrillees (ed.) *Egypt and Cyprus in Antiquity*, Nicosia 3-6 April 2003 (2009) 104-117.
- Doyran 2006-2007 M. Doyran, "Demeterkult in Kaunos. Kernoi", *Anodos* 6-7, 2006-2007, 149-154.
- Fourrier 2001 S. Fourrier, "Naucratis, Chypre et la Grèce de l'Est: le commerce des sculptures 'chypro-ioniennes'", bk.: U. Höckmann – D. Kreikenbom (ed.), *Naukratis. Die Beziehungen zu Ostgriechenland, Aegypten und Zypern in archaischer Zeit. Akten der Table Ronde in Mainz*, 25.-27. November 1999 (2001) 39-54.
- Fourrier 2009 S. Fourrier, "Divinites égyptiennes à Chypre à l'époque archaïque", D. Michaelides – V. Kassianidou – R. S. Merrillees (ed.), *Egypt and Cyprus in Antiquity*, Nicosia 3-6 April 2003 (2009) 97-103.
- Gaber-Saletan 1980 P. Gaber-Saletan, "The Limestone Sculpture from Kition", *Medelhavsmuseet Bulletin* 15, 1980, 41-49.
- Gjerstad 1936 E. Gjerstad, "Die Entwicklung der kyprischen Skulptur von der archaischen bis zur hellenistischen Zeit", *AA* 1936, 561-595.
- Gjerstad – Lindros – Sjöqvist – Westholm 1937 E. Gjerstad – J. Lindros – E. Sjöqvist – A. Westholm, *Vouni. SCE III* (1927-1931).
- Gjerstad 1963 E. Gjerstad, "Supplementary Notes on Finds from Ajia Irini in Cyprus", *Medelhavsmuseet Bulletin* 3, 1963, 3-40.
- Henke 2009 J.-M. Henke, "Cypriote terracottas from Miletus", bk.: Karageorghis – Kouka 2009, 206-215.
- Hermary 1991 A. Hermary, "Sculptures 'chypro-ioniennes' du Musée de L'Ermitage à Leningrad", *RDAC* 1991, 173-177.
- Hermary 1992 A. Hermary, "Le Sanctuaire de Zeus Labranios à Phasoula", bk.: *Studie in Honour of Vassos Karageorghis* (1992) 333-337.
- Hermary 2009 A. Hermary, "Ionic styles in Cypriote sculpture of the sixth century B.C.", bk.: Karageorghis – Kouka 2009, 244-251.
- Herodot Herodot, Tarih, M. Ökmen (çev.) (2006).

- Höckmann 2001 U. Höckmann, "Bilinguen. Zu Ikonographie und Stil der karisch-aegyptischen Grabstelen des 6. Jhs. v. Chr.", bk.: U. Höckmann – D. Kreikenbom (ed.), Naukratis. Die Beziehungen zu Ostgriechenland, Aegypten und Zypern in archaischer Zeit. Akten der Table Ronde in Mainz 25.-27. November 1999 (2001) 217-232.
- Ikosi 1991-1992 G. Ikosi, "Unpublished Terracottas from Ajia Irini", Medelhavsmuseet Bulletin 26-27, 1991-1992, 33-84.
- Işık 1998 C. İşık, "Die Ergebnisse der Ausgrabungen in Kaunos bis zur Entdeckung der Bilingue", Kadmos 37, 1998, 197 vdd.
- Işık 2000 C. İşık, "Demeter in Kaunos", BCH Suppl. 38 (2000) 229-239.
- Kammerzell 2001 F. Kammerzell, "Die Geschichte der karischen Minderheit in Aegypten", bk.: U. Höckmann – D. Kreikenbom (ed.), Naukratis. Die Beziehungen zu Ostgriechenland, Aegypten und Zypern in archaischer Zeit. Akten der Table Ronde in Mainz, 25.-27. November 1999 (2001) 233-255.
- Karageorghis 1993 V. Karageorghis, The Coroplastic art of Ancient Cyprus III. The Cypro-Archaic Period. Large and Medium size Sculpture (1993).
- Karageorghis 1995 V. Karageorghis, The Coroplastic Art of Ancient Cyprus IV. The Cypro-Archaic Period. Small Male Figurines (1995).
- Karageorghis 1996 V. Karageorghis, The Coroplastic of Ancient Cyprus VI. The Cypro-Archaic Period. Monsters, Animals, and Miscellanea (1996).
- Karageorghis 1998 V. Karageorghis, The Coroplastic Art of Ancient Cyprus. V. The Cypro-Archaic Period small female Figurines: Handmade/Wheelmade Figurines (1998).
- Karageorghis 1999 V. Karageorghis, Ancient Cypriote Art in the Severis Collection (1999).
- Karageorghis 2003 V. Karageorghis, Cypriote Antiquities in the Royal Ontario Museum (2003).
- Karageorghis 2009 J. Karageorghis, "Moulds, Production and Circulation of Terracottas", bk.: Karageorghis – Kouka 2009, 144-170.
- Karageorghis, Cyprus V. Karageorghis, Cypriote Antiquities in the Pierides Collection Larnaca Cyprus (Basım yıldızı).
- Karageorghis – Kouka 2009 V. Karageorghis – O. Kouka (ed.), Cyprus and the East Aegean. Intercultural Contacts from 3000 to 500 BC. An International Archaeological Smyposium held at Pythagoreion, Samos, October 17th-18th 2008 (2009).
- Kourou – Karageorghis – Maniatis – Polikreti – Bassiakos – Xenophontos 2002 N. Kourou – V. Karageorghis – Y. Maniatis – K. Polikreti – Y. Bassiakos – C. Xenophontos, Limestone Statuettes of Cypriote Type Found in the Aegean. Provenance Studies (2002).
- Mylonas 1998 D. G. Mylonas, Archaische Kalksteinplastik aus Zypern. Untersuchungen zur Ikonographie, Typologie und formgeschichtliche Entwicklung der kyprischen Rundplastik der archaischen Zeit (Yayınlanmamış Doktora Tezi Mannheim 1998).
- Nick 2001 G. Nick, "Typologie der Plastik des zyprischen und des 'Mischstils' aus Naukratis", bk.: U. Höckmann – D. Kreikenbom (ed.), Naukratis. Die Beziehungen zu Ostgriechenland, Aegypten und Zypern in archaischer Zeit. Akten der Table Ronde in Mainz, 25.-27. November 1999 (2001) 55-67.
- Nick 2006 G. Nick, Zypro-ionische Kleinplastik aus Kalkstein und Alabaster (2006).
- Nielsen 1983 A. M. Nielsen, Corpus of Cypriote. Antiquities 8. SIMA XX, 8 (1983).
- Ögün – İşık 2001 B. Ögün – C. İşık v.d., Kaunos – Kbid (2001).

- Pryce 1928 F. N. Pryce, Catalogue of sculpture in the Department of Greek and Roman antiquities of the British Museum (1928).
- Riis – Moltesen – Guldager 1989 P. J. Riis – M. Moltesen – P. Guldager, The National Museum of Denmark, Catalogue of Ancient Sculptures I, Aegean, Cypriote and Graeco-Phoenician (1989).
- Schmaltz 2003 B. Schmaltz, "Frühe lokale Ware in Kaunos", bk.: B. Rückert – F. Kolb (ed.), Probleme der Keramikchronologie des südlichen und westlichen Kleinasiens in geometrischer und archaischer Zeit. Kongress Tübingen 1998 (2003) 37-42.
- Schmidt 1968 G. Schmidt, Kyprische Bildwerke aus dem Heraion von Samos. Samos VII (1968).
- Senff 1993 R. Senff, Das Apollonheiligtum von Idalion. Architektur und Statuenausstattung eines zyprischen Heiligtums (1993).
- Senff 1994 R. Senff, "Zyprische und Ostgriechische Statuetten aus Milet", bk.: F. Vandenabeele – R. Laffineur (ed.). Cypriote Stone Sculpture. Proceedings of the Second International Conference of Cypriote Studies. Brussels-Liège 17-19 May, 1993 (1994) 63-69.
- Senff 2009 R. Senff, "Beasts, heroes and worshippers: Cypriote limestone statuettes from the sanctuary of Aphrodite at Miletus", bk.: Karageorghis – Kouka 2009, 218-228.
- Stern – Schlick-Nolte 1994 E. M. Stern – M. Schlick-Nolte, Frühes Glas der alten Welt. 1600 v. Chr. - 50 n. Chr. Sammlung Ernesto Wolf (1994).
- Tuna – Atıcı – Muşkara – Sakarya 2009 N. Tuna – N. Atıcı – Ü. Muşkara – İ. Sakarya, "Some remarks on the limestone figurines recently found at the Archaic sanctuary of Apollo in the territory of Knidos", bk.: Karageorghis – Kouka 2009, 229-243.
- Varkıvanç 1998 B. Varkıvanç, "Miniaturlampen aus dem Demeterheiligtum in Kaunos", Adalya 3, 1998, 87-96.
- Young – Young 1955 J. H. Young – S. H. Young, Terracotta Figurines from Kurion in Cyprus (1955).

Abstract

Cypriot Figurines Uncovered at Demeter Rocks in Kaunos

Two limestone statuettes were uncovered in the course of excavations in the nave of a Byzantine church at Demeter Rocks in Kaunos. The first one was uncovered lying on top of a few terracotta figurines along with numerous *kernos* fragments. It was found under a layer of fine broken stones, 10-15 cm beneath the earth's surface. The figurine was in three pieces broken at knee and waist levels but still preserving its original form. Possibly it was broken as it was thrown as an offering. Although it is not possible to identify where it was left as an offering, it is very possible it was left as an offering, together with the other items with which it was found.

The second figurine was uncovered about 2 m. west of the other statue. It was found in two pieces found together, at about 30 cm. below the level walking area within the curving part of the bedrock of the nave. Contrary to the first find, there were no other small finds together with this one. These two works are closely parallel to each other with respect to form and stylistic features. The fact they were found at different points, but in the same area would suggest they might have been thrown, either at two different points in the same time period, or in the same area at two different points in time.

Both figures are dressed with a *bimation* over a *chiton* but their costume renderings are different. Both figures carry a goat in their left hands while their right hands hang down freely (the first one was clutching his *bimation*, but the lower part of the second statue's right arm has not survived). The two statues also resemble each other in that the goats' rendering is also similar. The first statuette was rendered shallow and flat while the second one was executed narrow but deeper. This overall form is also observed on the goats. The executions of the statue's clothing are also different. The drapes of the costume of the second figure are finer and close, but superficial and the *bimation* wraps around the body differently as well.

These two statuettes, of the *adorant* type, suggest the eastern Mediterranean for their materials and stylistic features. They were most likely produced in Cyprus or elsewhere under Cyprian influence. This types were dedicated to various deities and is found at many centers of antiquity.

There is not a common description for such works and their style is usually called "composite/mixed style" or "Cyprian-Ionian" style; moreover, their dating is not certain. Their material would appear the same to the eye, but their stylistic and execution differences show a time difference between their execution. As no other contextual evidence helpful for dating was uncovered in the same area and layer at Kaunos, it is not possible,

therefore, to propose a new opinion regarding their dates. These works can only be dated through comparison with finds from other centers and are relatively dated. These works are generally found with items from the 4th century BC; the first one is dated to the first half of the 5th century BC (sub-archaic period) while the second one is dated to the second half of the 5th century BC, i.e. early Classical period.

Examples of imported wares have been uncovered at Kaunos very rarely and this suggests that Kaunians were not very much interested in imported items. These works could have been brought from Cyprus or other production centers in the Eastern Mediterranean. Another possibility is that mercenary Carians, who had served in Egypt, brought such devotional items with them when they returned to their homes, and they left them here as offerings. In spite of stylistic and dating differences between these two statuettes, it can be considered that they were left here at the same time. However, as no original find site or altar has been identified at Demeter Rocks to date, the positions these works were left in this area could not be identified. There is a glass head of the 6th-5th centuries BC, also of Eastern Mediterranean origin, which may have been brought here together with these two items.

These two works have presented a new dimension to the commercial relations of Kaunos as well as they have contributed to the dating and function of Demeter Rocks for they are amongst the earliest finds from there.

Res. 1
1 nolu eser,
cepheden

Res. 2
1 nolu eser,
profilden

Res. 3
2 nolu eser,
cepheden

Res. 4
2 nolu eser,
profilden

Res. 5
1 nolu eserin
buluntu
durumu

Res. 6
2 nolu eserin
buluntu
durumu

Res. 7
Camdan
yapılmış baş